

อัครวิทย์ เรื่องรอง. การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้า. (๒๕๓๙).

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา ภัทรราชย์

วัตถุประสงค์: ๑. เพื่อสำรวจและรวบรวมวรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้าสำนวนต่าง ๆ
๒. เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้าด้านเนื้อหาและกลวิธีการแต่ง

สมมติฐาน: วรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้าเป็นวรรณกรรมที่แพร่หลายในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในรูปแบบกลอน
บทละครและกลอนสวด

บทคัดย่อ: วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมวรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้าสำนวนต่าง ๆ ที่ปรากฏใน
ประเทศไทย และวิเคราะห์ลักษณะเด่นด้านเนื้อหาและกลวิธีการแต่งที่ทำให้เรื่องแก้วหน้าม้าแพร่หลายทั่วไปในสังคม
ไทย

ผลการศึกษาพบว่าเรื่องแก้วหน้าม้าเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านภาคกลางที่แพร่หลายมากเรื่องหนึ่ง ทั้งที่เป็น
ร้อยกรองและร้อยแก้ว โดยมีต้นฉบับตัวเขียนมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เรื่องแก้วหน้าม้าได้รับความนิยมและแพร่
หลายอย่างมากในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในรูปแบบของกลอนสวดและกลอนบทละคร

วรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้ามีลักษณะเด่นที่โครงเรื่อง ตัวละคร แก่นเรื่อง และอนุภาคของวิเศษ
กล่าวคือ ด้านโครงเรื่องเน้นตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นตัวเดินเรื่องและมีบทบาทเหนือตัวละครเอกฝ่ายชาย ด้านตัว
ละครพบว่า ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีลักษณะแหวกขนบจากตัวละครหญิงในวรรณกรรมเรื่องอื่นซึ่งสะท้อนถึงการ
เปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมในยุคนั้น ด้านแก่นเรื่องชี้ให้เห็นคุณค่าและความเชื่อมั่นในการบำเพ็ญคุณความดีว่า
สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้สมปรารถนาได้ ส่วนด้านอนุภาคของวิเศษ อันได้แก่ พรีาได้ เรือเหาะ และกระหาย มี
ลักษณะเด่นที่แตกต่างจากของวิเศษในเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ทั่วไป เมื่อพิจารณากระแสวรรณกรรมในสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้น กล่าวได้ว่าทั้งโครงเรื่อง ตัวละคร และของวิเศษมีลักษณะ “เลียน” และ “ล้อ” ขนบของเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ
ยุคก่อน ลักษณะเด่นดังกล่าวนี้ทำให้เรื่องแก้วหน้าม้ามีรสชาตสนุกสนาน เข้มข้น จนได้รับความนิยมและแพร่หลายทั้ง
ในรูปแบบการแสดงและรูปแบบวรรณกรรมสืบต่อมาในสังคมไทย